

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Τμήμα Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών

Πτυχιακή Εργασία

«Στον Μαραθώνα»

Κότσι Λάμπρος

A/M : 51815017

Επιβλέπουσα: Αναστασία Μαρκίδου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Ιούλιος 2023

Υπεύθυνη Δήλωση

Ο συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στην εργασία τρίτων - είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες- όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας. Βεβαιώνει επιπλέον, ότι το παρόν έργο προετοιμάστηκε για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών, Σχολής εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Πνευματικά Δικαιώματα

Στον Εσωτερικό Κανονισμό του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής στη σελίδα 50553 γίνεται αναφορά στο νόμο 2121/199 περί πνευματικής ιδιοκτησίας στον οποίο υπόκειται η πτυχιακή εργασία. Η διπλωματική εργασία αποτελεί προϊόν συνεργασίας του φοιτητή και των μελών Δ.Ε.Π. επίσης των Ακαδημαϊκών Υποτρόφων, ΕΔΙΠ και των ΠΔ 407/80. Στα προαναφερόμενα φυσικά πρόσωπα ανήκουν τα πνευματικά δικαιώματα της δημοσίευσης των αποτελεσμάτων της διπλωματικής εργασίας στις ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια και σε επιστημονικά περιοδικά. Η διπλωματική εργασία και ότι άλλο έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια της εκπόνησης ή θα προκύψει από αυτήν όπως τα πιθανά δικαιώματα ευρεσιτεχνίας ή εμπορικής εκμετάλλευσης, προστατεύονται με τη νομοθεσία Ν.2121/93 περί πνευματικής ιδιοκτησίας και ανήκουν στο φοιτητή, τον επιβλέποντα /ούσα της πτυχιακής εργασίας και στο Τμήμα Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ ειλικρινά την καθηγήτρια Ν. Μαρκίδου για τις γνώσεις και την καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της παρούσας πτυχιακής εργασίας, αλλά και γενικότερα κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής μου πορείας.

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	4
Περίληψη.....	5
Εισαγωγή.....	6
Καλλιτεχνικό Ντοκουμέντο	7
Το Φωτογραφικό Πορτραίτο.....	10
Φωτογραφία Τοπίου.....	12
Η Τεχνική της Περιπλάνησης	15
Ο Μαραθώνας.....	16
Βιβλιογραφία.....	24
Εικονογράφηση.....	25
Παράρτημα	
Τα πορτραίτα και τα τοπία	26

Περίληψη

Στο πρώτο μέρος της εργασίας εισάγεται το γενικότερο πλαίσιο της φωτογραφικής πρακτικής που ακολουθήθηκε, η οποία εντάσσεται στο «καλλιτεχνικό ντοκουμέντο». Εξηγούνται οι διαφορές του καλλιτεχνικού ντοκουμέντου σε σχέση με το ντοκουμέντο στοχεύοντας αποκλειστικά στην τεκμηρίωση, ενώ γίνεται μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση στις διαφορετικές μορφές που έχει πάρει.

Στην συνέχεια γίνεται μια αναφορά στην ιστορία του φωτογραφικού πορτραίτου και στο έργο «Strangers Passing» του Joel Sternfeld. Ειδικότερα, αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο αντλούνται πληροφορίες από ένα πορτραίτο με παραδείγματα από την συγκεκριμένη ενότητα. Στη συνέχεια αναλύεται το έργο «Sleeping by the Mississippi» του Alec Soth και δίδεται έμφαση στην συνεισφορά της φωτογραφίας τοπίου στην διεύρυνση του κοινωνικού χώρου, στον οποίο παρουσιάζονται οι φωτογραφιζόμενοι. Συμπληρωματικά εξηγείται η σημασία της πρακτικής της περιπλάνησης που αποτελεί συστατικό στοιχείο της παρούσας εργασίας. Το τρίτο και τελευταίο μέρος επικεντρώνεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής του Μαραθώνα, στην οποία πραγματοποιήθηκε το έργο.

Summary

The first part of the thesis introduces the term *artistic documentary* and analyzes its differences with *documentary*, its history, and the different paths it takes.

Continuously, the thesis introduces a brief history of the photographic portrait and analyzes the way we read portraits employing as case study the work of Joel Sternfeld «Strangers Passing». Additionally, according to the thesis Alec Soth's project «Sleeping by the Mississippi» contributes to the significant role of landscape pictures in adding more depth to a series of portrait photographs. Furthermore, the art of wandering is a key element in the project. The thesis concludes by focusing on the unique characteristics of the Marathonas area, which is presented in my photographic project.

Εισαγωγή

Η φωτογραφική ενότητα «Στον Μαραθώνα» έχει σκοπό να αναδείξει την καθημερινότητα των ανθρώπων της περιοχής, καθώς και αυτών που επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν στα ποικίλα φυσικά τοπία του Μαραθώνα. Παράλληλα η ενότητα αναδεικνύει μέσω των ατόμων που φωτογραφήθηκαν τα οφέλη που πηγάζουν από την ενασχόληση του ανθρώπου με την σωματική και πνευματική άσκηση στη φύση.

Ο Μαραθώνας ενδείκνυται ως τόπος πολλών διαφορετικών αθλητικών δραστηριοτήτων, καθώς στο φυσικό περιβάλλον του μπορεί κανείς να αντικρίσει ποικιλόμορφα τοπία. Η ενότητα των πορτραίτων ολοκληρώνεται με τη συνοδεία φωτογραφιών από τα τοπία της περιοχής έτσι ώστε να εμπλουτιστεί η παρουσίαση του κοινωνικού χώρου των χαρακτήρων και να δημιουργηθούν αλληλουχίες.

Η ενότητα δανείστηκε την ιδέα σύνδεσης πορτραίτων και τοπίων από το φωτογραφικό έργο του Alec Soth «Sleeping by the Mississippi». Σε αυτό, ο Soth έχει προσπαθήσει να αποτυπώσει το στίγμα της ευρύτερης περιοχής του Μισισσιπή μέσω των ανθρώπων και των τοπίων. Φωτογράφησε άτομα, τα οποία απέτυχαν να πραγματοποιήσουν τα όνειρα τους και απομονώθηκαν από την κοινωνία. Η παρούσα εργασία ωστόσο, παρουσιάζει άτομα ανεξάρτητα και αντισυμβατικά. Και στις δυο όμως περιπτώσεις, παρουσιάζεται μια υποκειμενική εντύπωση της περιοχής που πηγάζει από τον ψυχικό κόσμο του φωτογράφου και επιτυγχάνεται μέσα από την διαρκή περιπλάνηση σε αυτή, προσδίδοντας ταυτόχρονα μια αξία κοινωνικού ενδιαφέροντος στο θέμα, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της τεχνικής αρτιότητας των εικόνων και του βλέμματος του φωτογράφου.

1. Καλλιτεχνικό Ντοκουμέντο

Η ανάγκη για «ντοκουμεντάρισμα» είναι αναπόσπαστο κομμάτι της σημερινής εποχής. Σήμερα όλα καταγράφονται (οπτικά) είτε μέσω της φωτογραφίας είτε μέσω του βίντεο. Η κριτική προσέγγιση στην καταγραφή του κόσμου, όμως σαφώς διαφέρει από την καθημερινή ανέμελη καταγραφή της οπτικής πραγματικότητας.¹ Το “καλλιτεχνικό ντοκουμέντο” όπως συνηθίζεται να αναφέρεται στον θεωρητικό λόγο για τη φωτογραφία διαφέρει σε αρκετά πράγματα από το ντοκουμέντο.

Το καλλιτεχνικό ντοκουμέντο ορίζεται ως ο συνδυασμός των αφηγητικών τεχνικών του ντοκουμέντου με την αισθητική ποιότητα της φωτογραφίας υψηλής τέχνης. Με αυτόν τον τύπο φωτογράφισης συχνά διερευνώνται θέματα, όπως κοινωνικά ζητήματα, πολιτιστικές πρακτικές και η ανθρώπινη κατάσταση². Ενώ οι φωτογραφίες ντοκουμέντο έχουν τεκμηριωτική αξία, οι φωτογραφίες του καλλιτεχνικού ντοκουμέντου έχουν ως σκοπό τον βαθύτερο προβληματισμό του θεατή.

Ένα παράδειγμα φωτογραφίας-ντοκουμέντου είναι οι φωτογραφίες ιθαγενών, οι οποίες είχαν ως σκοπό τη μελέτη των φυσικών χαρακτηριστικών από τους αποικιοκράτες επιστήμονες. Τα πρώιμα φωτογραφικά ανθρωπολογικά πορτραίτα προσπαθούσαν κυρίως να καταγράψουν την ανθρώπινη ανατομία. Οι φωτογραφίες συνοδεύονταν από αναλυτικές μετρήσεις της φυσικής υπόστασης των ατόμων, τις αναλογίες του κρανίου ή το μήκος των άκρων για να βοηθήσουν στον καθορισμό των φυλετικών χαρακτηριστικών. Οι φωτογραφίες σε αυτή την περίπτωση έπρεπε να αποτυπώνουν την πραγματικότητα όσο πιο ρεαλιστικά γίνεται. Σκοπός τους ήταν καθαρά η μελέτη της πληροφορίας και όχι ο προβληματισμός του θεατή³.

---

¹ Bate, D. (2017). «Η Αισθητική του Πραγματικού: Ο Θόρυβος του Ντοκουμέντου»(The Real Aesthetic: Documentary Noise). Στο *Portfolio* τεύχος 51.

² OpenAI. (2023). *ChatGPT* (έκδοση 14 Απριλίου) [Large language model]. <https://chat.openai.com/chat>

³ Timothy Troy (1992) Anthropology and photography: Approaching a native American perspective, *Visual Anthropology*, 5:1, 43-61,

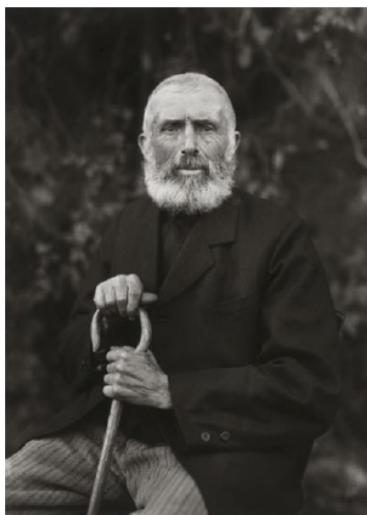
Αδιαμφισβήτητα οι φωτογραφίες ντοκουμέντου έχουν αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία έχει στηριχθεί η υφολογική παράδοση του καλλιτεχνικού ντοκουμέντου. Στο βιβλίο της Νατάσσας Μαρκίδου (2015) αναφέρεται ένα απόσπασμα του Walker Evans, στο οποίο διαφοροποιεί τον όρο ντοκουμέντο από τον όρο ντοκουμενταρίστικο ύφος επιχειρηματολογώντας ότι «το ντοκουμέντο έχει μόνο μια χρήση, η τέχνη είναι πραγματικά μη χρηστική. Ως εκ τούτου, η τέχνη δεν είναι ποτέ ένα ντοκουμέντο, αν και μπορεί να υιοθετήσει αυτό το ύφος». ⁴

Χαρακτηριστικό παράδειγμα φωτογράφου που υπηρέτησε αυτό το ύφος αποτελεί ο August Sander. Ο August Sander παρήγαγε έναν μεγάλο όγκο φωτογραφιών με τις οποίες κατέγραψε και κατέταξε τις κοινωνικές ομάδες της Γερμανίας στις αρχές του 20 αιώνα. Στόχος του δεν ήταν να παρουσιάσει συγκεκριμένους χαρακτήρες, αλλά να αναδείξει ανθρώπους που εκπροσωπούν μια κοινωνική ομάδα ή έναν επαγγελματικό κλάδο. Έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε εικόνες ανθρώπων από κάθε πλευρά της κοινωνίας· φτωχούς, τρελούς, άστεγους, άσχημους. Αυτό οφείλεται στους φωτογράφους που πρώτοι έστρεψαν τον φακό τους σε αυτούς τους ανθρώπους. Δυο σημαντικά έργα του Sander, το «Πρόσωπο των καιρών μας» (1929) και οι «Πολίτες του 20ου αιώνα» (1922) σύμφωνα με τον ίδιο αποτελούν απόδειξη ότι είναι εφικτό να καταγραφεί η ιστορική φυσιογνωμική εικόνα μιας ολόκληρης γενιάς. Πράγματι δημιούργησε μια κοινωνική κατάταξη από εικόνες σχεδόν επιστημονικές⁵. Αυτό σημαίνει πως απέφευγε την παραμόρφωση της πραγματικότητας, δηλαδή τις ακραίες γωνίες λήψης και τις περίπλοκες συνθέσεις.

---

⁴ Μαρκίδου, Α. (2015). *Φωτογραφία: Κριτικές Αναγνώσεις*. Αθήνα: Προσωπική έκδοση. σελ.146

⁵ Clarke, G. (1992). *The portrait in Photography*. Λονδίνο: Reaktion Books. σελ. 71-74

1. August Sander, *The Man of the Soil*, 1910

Στον αντίποδα αυτού και στην απέναντι όχθη του Ατλαντικού, ο Robert Frank (1924-2019) περιπλανήθηκε στις διάφορες πολιτείες της Αμερικής απαθανατίζοντας το πλέγμα των κοινωνικών σχέσεων της δεκαετίας του 50 και τις αλλαγές που λάμβαναν χώρα. Η αναζήτησή του για καλλιτεχνική ελευθερία, δημιούργησε καλλιτεχνικά ντοκουμέντα, τα οποία αξιολογήθηκαν ως ανατρεπτικά για τις εκφραστικές δυνατότητες του μέσου. Η φωτογραφική σειρά «Οι Αμερικάνοι», αποτέλεσε ένα πρωτοποριακό τρόπο παρουσίασης των αθέατων πλευρών της Αμερικής: μια σκληρή πραγματικότητα, που κρύβεται κάτω από το πέπλο της οικονομικής ανάπτυξης. Φωτογράφησε εκδοχές του αστικού περιβάλλοντος μετατρέποντας το σε σύμβολο της καθημερινότητας. Οι λήψεις του ήταν πολλές φορές συνθετικά ρευστές και τεχνικά αμφιλεγόμενες σε αντίθεση με τις πιο αυστηρές καταγραφές του Sander.⁶

Η τάση της απόσχισης από την καθαρή φωτογραφία που εισήγαγε ο Frank εξελίχθηκε τις επόμενες δεκαετίες. Μπορούμε να πούμε ότι «Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της δεκαετίας του '80 είναι ότι φωτογράφοι ντοκουμέντου εκφράζουν πιο σύνθετα νοήματα, τα οποία ολοένα και απομακρύνουν την φωτογραφία από τις αρχές της καθαρής φωτογραφίας». ⁷

---

⁶ Martiniq, E. (2017, Οκτώβριος 23). How Robert Frank's Book 'The Americans' Redefined American Photography. *Widewalls*.

⁷ Μαρκίδου, Α. (2015). *Φωτογραφία: Κριτικές Αναγνώσεις*. Αθήνα: Προσωπική έκδοση. σελ.98

2. Robert Frank *Men of Air, New York, 1948*

1. Το φωτογραφικό Πορταίτο

Η φωτογραφία εκδημοκράτισε την παραγωγή πορταίτων. Πριν την εφεύρεση της, οι ζωγραφικοί πίνακες -μεταξύ άλλων- ήταν ο πιο διαδεδομένος τρόπος με τον οποίο παράγονταν πορταίτα, αποτελώντας όμως προνόμιο των οικονομικά εύπορων, καθώς ήταν χρονοβόροι και κοστοβόροι. Η τεχνική φύση της φωτογραφίας όμως (οικονομικότερη παραγωγή) σε συνδυασμό με την άνοδο της μεσαίας τάξης επέτρεψαν την διάδοση των φωτογραφικών πορταίτων.

Στο αρχικό της στάδιο, η φωτογραφική εικόνα έτεινε να μοιάζει με την ζωγραφική, καθώς η μικρότερη φωτοευαισθησία των πρώτων φωτογραφικών πλακών απαιτούσε να εκτεθούν επί ώρα στο φως, δημιουργώντας έτσι μια «ζωγραφική όψη». Η φωτογραφία όμως, αποδείχθηκε καταλληλότερη στη ρεαλιστική αποτύπωση του κόσμου και η ζωγραφική άρχισε να αποσχίζεται από τις πρακτικές μίμησης της πραγματικότητας. Ζωγράφοι όπως ο Picasso, ο Bacon, ο Giacometti και ο Sutherland για παράδειγμα, προσπάθησαν να αποτυπώσουν την ανθρώπινη φιγούρα μέσα από φόρμες που αποκλίνουν από τη μίμηση της πραγματικής φόρμας⁸. Οι φωτογράφοι από την άλλη μεριά, θέλησαν να

---

⁸ Clarke, G. (1992). *The portrait in Photography*. Λονδίνο: Reaktion Books.σελ. 1

τελειοποιήσουν τις δεξιότητες τους και να πλησιάσουν τις εικόνες τους όσο πιο κοντά γίνεται στο φαινομενικά αληθινό.

Ο Αμερικανός φωτογράφος Joel Sternfeld επηρεάστηκε εν μέρει από τον Robert Frank, ενώ στην συνέχεια και ο ίδιος επηρέασε την οπτική της σύγχρονης φωτογραφικής πρακτικής. Όπως και ο Robert Frank, ο Sternfeld περιπλανήθηκε και φωτογράφησε αφανείς πτυχές της Αμερικής καλλιεργώντας το δικό του προσωπικό ύφος. Έχοντας εντυφλήσει στις θεωρίες περί του χρώματος των Johannes Itten και Joseph Albers χρησιμοποιεί το χρώμα στις εικόνες του για να εμπλουτίσει την αφήγηση τους. Παρήγαγε έγχρωμα φωτογραφικά έργα από τα αλλοτριωμένα υπεραστικά τοπία της Αμερικής, αλλά και αντισυμβατικά πορτραίτα.

Σύμφωνα με τον David Bate (2009) το πορτραίτο συντελείται από τέσσερα βασικά στοιχεία τα οποία είναι η έκφραση, η πόζα, η ενδυμασία και ο κοινωνικός χώρος. Η ρητορική ενός πορτραίτου εξαρτάται από τον τρόπο που αυτά εικονοποιούνται σε ένα πορτραίτο. Σε ένα παράδειγμα από το έργο «Strangers Passing» του Sternfeld μπορούμε να εντοπίσουμε τα στοιχεία αυτά. Η σειρά περιλαμβάνει 60 πορτραίτα ανθρώπων που συνάντησε ο φωτογράφος στις περιπλανήσεις του. Οι εικονιζόμενοι γνωρίζουν ότι φωτογραφίζονται και ο φωτογράφος βρίσκεται σε μια σεβαστή απόσταση. Οι πόζες τους είναι στατικές, μετωπικές, με αποστασιοποιημένο ύφος προς την κάμερα. Το βάθος πεδίου δεν είναι πολύ μεγάλο, αλλά το περιβάλλον των ανθρώπων που φωτογραφίζονται είναι αρκετά εστιασμένο, ώστε να συμμετέχει στον εμπλουτισμό των αφηγήσεων και των συνθέσεων. Στην εικόνα “A Man Delivering Flowers” του Joel Sternfeld παρουσιάζεται ένας άνδρας με μπλε μπλούζα που κρατάει λουλούδια σε κάποιο δρόμο της Νέας Υόρκης. Η έκφραση του προσώπου μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο εκλαμβάνεται μια εικόνα. Μέσω των χαρακτηριστικών του προσώπου αντιλαμβανόμαστε την ιδιοσυγκρασία και την διάθεση ενός ατόμου αλλά και τις πολιτισμικές του ιδιαιτερότητες. Στην παρακάτω φωτογραφία για παράδειγμα, η έκφραση του άντρα μας δίνει την εντύπωση ότι είναι ευδιάθετος. Επιπροσθέτως, τα λουλούδια αλλά και ο τίτλος παρέχουν περισσότερα στοιχεία που επιβεβαιώνουν αυτή την εντύπωση. Η ενδυμασία επιπλέον, μας παρέχει πληροφορίες για την κοινωνική του ταυτότητα. Αν και τα ρούχα του φαίνονται

καθαρά, τα φθαρμένα παπούτσια προδίδουν την κοινωνική του τάξη. Ο παράγοντας της τοποθεσίας έχει επίσης, πολύ σημαντικό ρόλο στο να εισάγουμε τον φωτογραφιζόμενο σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Στην συγκεκριμένη περίπτωση το αστικό τοπίο ενισχύει περαιτέρω την άποψη ότι ο άντρας προέρχεται από την εργατική τάξη.⁹

3. Joel Sternfeld, *A Man Delivering Flowers*, New York, 1994.

3. Φωτογραφία Τοπίου

Το εικαστικό τοπίο έχει συνδεθεί ιστορικά (κυρίως μέσω της ζωγραφικής) με την απεικόνιση του φυσικού κόσμου. Ο φωτογράφος με τη μεγαλύτερη επιρροή στην φωτογράφιση φυσικών τοπίων είναι ο Ansel Adams. Με τις τεχνικά άρτιες εικόνες του απαθανάτισε την άγρια ομορφιά των αμερικάνικων φυσικών τοπίων.

Οι μεταγενέστεροι φωτογράφοι ωστόσο, που ασχολήθηκαν με το τοπίο αμφισβήτησαν τις ιδέες του για το άσπιλο φυσικό τοπίο. Εκτός από την αισθητική του διάσταση, το τοπίο φανερώνει την σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του. Όπως αναφέρει και ο Georg (2004) «Το τοπίο αποτελεί μια ιστορικά νοηματοδοτημένη αναπαράσταση του ανθρωπίνου περιβάλλοντος, ορίζει δηλαδή τη συγκεκριμένη σχέση που ο άνθρωπος συγκροτεί με το περιβάλλον του σε μια

---

⁹ Bate, D. (2009). *Photography: The Key Concepts*. Νέα Υόρκη : σελ. 73-79

στιγμή της ιστορίας»¹⁰. Ο Σταθάτος (2009) προσθέτει λέγοντας πως «Οι σχέσεις αυτές καθρεφτίζουν τις δεσπόζουσες ιδέες και απόψεις της κοινωνίας για τον χώρο που κατέχει το τοπίο: ως ιδιοκτησία, ως στίβος εθνικών φιλοδοξιών, ως προϊόν, ως αντικείμενο συναισθηματικής ρέμβης, ως νοσταλγική ανάμνηση του παρελθόντος, ως παρηγοριά, ως εμπορεύσιμο είδος»¹¹.

Αυτή η αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπου και τοπίου έχει αποσπάσει διαχρονικά την προσοχή των φωτογράφων. Τομή στην φωτογραφική πρακτική του τοπίου αποτέλεσε ο William Jenkins και η έκθεση που επιμελήθηκε γνωστή ως «Νέα Τοπογραφία», όπου παρουσίασε τη δουλειά δέκα φωτογράφων που απαθανάτισαν τα τοπία της Αμερικής. Σε αντίθεση με τις φωτογραφίες του Ansel Adams, οι Νέοι Τοπογράφοι έδωσαν έμφαση στις αντιθέσεις που δημιουργούνται μεταξύ της παραδοσιακής ομορφιάς της γης και των αλλαγών που επέφερε ο άνθρωπος σε αυτή. Επικεντρώθηκαν δηλαδή, στη διεύδυση ή προβολή του αστικού στοιχείου στο φυσικό χώρο. Η έκθεση αυτή σηματοδότησε την αλλαγή στη φωτογραφία τοπίου. Ένας εξ' αυτών των φωτογράφων είναι ο Robert Adams. Οι ασπρόμαυρες φωτογραφίες του κατέγραψαν την επίπτωση της ανθρώπινης παρέμβασης στο φυσικό περιβάλλον των δυτικών πολιτειών της Αμερικής. Αν και η ανθρώπινη παρουσία στις εικόνες του είναι σπάνια και διακριτική οι φωτογραφίες του ψάχνουν μέσα στο τοπίο τα σημάδια της ύπαρξής της.

Ο Alec Soth είναι ένας σύγχρονος φωτογράφος, ο οποίος παράγει βραχυχρόνια έργα που επικεντρώνονται στην απεικόνιση των κεντροδυτικών πολιτειών της Αμερικής. Το έργο που επιλέχθηκε ως συγγενέστερο με την φωτογραφική ενότητα «Στον Μαραθώνα» είναι το «Sleeping by the Mississippi». Πρόκειται για μια σειρά από 53 εικόνες ατόμων, εσωτερικών χώρων και τοπίων τραβηγμένες στις όχθες του ποταμού κατά την διάρκεια του έτους 2002. Οι εικόνες παρουσιάζουν «ανέκφραστα πρόσωπα και παρακμιακά τοπία»¹². Οι φωτογραφίες

---

¹⁰ Simmel, G. (2004): *Περιπλάνηση στη Νεωτερικότητα*. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σελ. 181

¹¹ Σταθάτος, Γ. (2009). *Η επινόηση του Τοπίου: Ελληνικό Τοπίο & Ελληνική Φωτογραφία*. Camera Obscura. Θεσσαλονίκη. Προσπελάστηκε 22/4/2023 από: <https://shorturl.at/nAKPV>

¹² Thao, Y. (2019, Φεβρουάριος 27). *Analysis of Sleeping by the Mississippi*. Προσπελάστηκε 14/3/2023 από: <https://medium.com>.

αφηγούνται ιστορίες ανεκπλήρωτων ονείρων, μοναξιάς και αποξένωσης, τη θλιβερή μεριά του Αμερικάνικου ονείρου, εκείνους που βρίσκονται στο περιθώριο της κοινωνίας. Η επιλογή της μελαγχολικής θεματολογίας του έργου ίσως φανερώνει στοιχεία για τον ψυχικό κόσμο του καλλιτέχνη. Ο φωτογράφος χρησιμοποιεί δάνεια της εξωτερικής πραγματικότητας για να αποδώσει το εσωτερικό του πορτραίτο¹³. Ο θεατής έχει την ευκαιρία να αφουγκραστεί τον τρόπο που αντιλαμβάνεται την περιοχή ο καλλιτέχνης. Όλες τις εικόνες τις διακατέχει μια σκοτεινή ατμόσφαιρα και μια μελαγχολική χροιά.¹⁴ Η χρωματική παλέτα που αποτελείται κυρίως από το λευκό, το γκρι, το γαλάζιο και το μαύρο δημιουργεί μια ατμόσφαιρα μουντή και μελαγχολική. Αν και αρκετά αντικοινωνικός καταφέρνει να κάνει τους φωτογραφιζόμενους να νιώθουν άνετα. Η κριτικός Hillarie M. Sheets (2009) σχολιάζει το έργο του αναφέροντας ότι «έχει χτίσει την φωτογραφική του καριέρα στις σχέσεις που δημιουργεί με αγνώστους»¹⁵. Οι εικόνες του ακολουθούν τις πρακτικές της λεγόμενης Deadpan αισθητικής ή αλλιώς της αισθητικής της αποστασιοποίησης. Οι φωτογραφιζόμενοι ποζάρουν ανέκφραστοι και στατικοί μπροστά στην κάμερα του καλλιτέχνη, τα κάδρα και η προοπτική των εικόνων είναι όσο το δυνατόν πιο ουδέτερα γίνεται, υιοθετώντας έτσι το ντοκουμενταριστικό ύφος.

Στην ενότητα αυτή σημαντικό ρόλο παίζουν και οι φωτογραφίες τοπίου, καθώς εμπλουτίζουν τον κοινωνικό χώρο των φωτογραφιζόμενων και καθορίζουν την γενική ατμόσφαιρα της σειράς. «Ο Soth ταξιδεύει τους θεατές του από τα χιονισμένα τοπία των βόρειων πολιτειών έως τα ζεστά εδάφη των νότιων πολιτειών παρουσιάζοντας μια Αμερική, όπου ο τρόπος ζωής της δεν έχει καμία σχέση με αυτό που παρουσιάζεται από τα κυρίαρχα οπτικά μέσα» (Gonzalez, 2018). Παρουσιάζονται σπίτια, βενζινάδικα, αλλά και η όχθη του ποταμού. Αν και ο

---

¹³ Καγγελάρης, Φ. (2020). HOMO PHOTOGRAPHICUS. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ σελ. 81

¹⁴ Max Hand. (2015, 15 Φεβρουαρίου). The purpose of Alec Soth's "Sleeping by the Mississippi". Medium.com. Προσπελάστηκε στις 20/5/2023 από: <https://shorturl.at/opDU9>

¹⁵ Sheets, H. M. (2009). Trolling for Strangers to Befriend. The New York Times. Προσπελάστηκε στις 10/5/2023 από <https://www.nytimes.com/2009/08/02/arts/design/02shee.html>

ποταμός φαίνεται ελάχιστα στις εικόνες, είναι ένα σημαντικό στοιχείο που επανέρχεται αρκετά συχνά στις εικόνες και λειτουργεί ως κοινός παρονομαστής των ιστοριών των φωτογραφιζόμενων. Όπως, για παράδειγμα, στην εικόνα που τραβήχτηκε στο Luxora, η οποία δείχνει έναν αυτοσχέδιο υπαίθριο χώρο ανάπαυσης με το υγρό στοιχείο στο φόντο. Η εικόνα απεικονίζει έναν καναπέ, καρέκλες, μπουκάλια από αλκοολούχα ποτά, και φυσικά τη σημαία της Αμερικής, αναπαριστώντας έτσι, κοινωνικές, πολιτισμικές και πολιτικές αξίες¹⁶. Οι εικόνες τοπίου προσδίδουν όμως, και μια αλληγορική αίσθηση στην ενότητα. Όπως αναφέρει ο Bate (2017) οι καλές εικόνες ντοκουμέντου δεν έχουν κυριολεκτική σημασία, αλλά παράγουν ένα σωπηρό σχόλιο, όπου «το περιεχόμενο και η μορφή είναι, συνδυάζονται και αξιοποιούνται, ώστε να δημιουργηθεί μία ‘μεγάλη εικόνα’ με νόημα»¹⁷.

4. Alec Soth, *Sleeping by the Mississippi, Luxora, AK, 2002*.

4. Η τεχνική της Περιπλάνησης

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή τόσο η εργασία του Alec Soth όσο και η φωτογραφική ενότητα «Στον Μαραθώνα» παρουσιάζουν την υποκειμενική αντίληψη μιας περιοχής μέσα από εικόνες ανθρώπων και τοπίων. Η χωρική περιπλάνηση αποτελεί βασικό κομμάτι της διαδικασίας της παραγωγής των έργων.

¹⁶ Mitchell, W. (1994). *Landscape and Power*. Chicago: University of Chicago Press. σελ.5-34.

¹⁷ Bate, D. (2017). «Η Αισθητική του Πραγματικού: Ο Θόρυβος του Ντοκουμέντου» (The Real Aesthetic: Documentary Noise). Στο *Portfolio* τεύχος 51.

Η πρακτική και η θεωρία της ανάγονται στην «τέχνη της ευχάριστης περιπλάνησης» του πλάνητα (Flaneur) του Παρισιού τον 19ο αιώνα. Σύμφωνα με τον Vincent Kaufmann (2001), καθηγητή αστικής κοινωνιολογίας, «η περιπλάνηση, είναι η τεχνική της γρήγορης μετακίνησης μέσα ή αναμεσα σε ποικιλόμορφα περιβάλλοντα»¹⁸. Το αποτέλεσμα αυτής της περιπλάνησης είναι μια προσωπική συναισθηματική εμπειρία. Σύμφωνα με την ψυχολόγο Πετρίδη (2014) «η περιπλάνηση είναι η εγκατάλειψη των καθιερωμένων μοτίβων κίνησης και δράσης που ένα άτομο πραγματοποιεί στον ελεύθερο χρόνο του»¹⁹. Το άτομο εξασκεί την τεχνική της περιπλάνησης για να απελευθερώσει τη δύναμη της φαντασίας του, καθώς είναι μια εμπειρία που επιτρέπει στο άτομο να ασκήσει κριτική στη σύγχρονη κοινωνία και να την επαναπροσδιορίσει μέσα από την δική του αντίληψη. Είναι μια ενσυνείδητη διαδρομή μέσα σε ένα τοπίο, η αισθητική του οποίου προσφέρει ευκαιρίες θέασης και συλλογισμού. Η τεχνική της Περιπλάνησης συνδέεται άμεσα με την έννοια της Ψυχογεωγραφίας που επινοήθηκε από τον Γάλλο θεωρητικό Guy Debord το 1955, ο οποίος την όρισε ως «τη μελέτη των ακριβών νόμων και των συγκεκριμένων επιπτώσεων του γεωγραφικού περιβάλλοντος, συνειδητά οργανωμένου ή όχι, στα συναισθήματα και τις συμπεριφορές των ατόμων» . Η έννοια είναι συνδεδεμένη με τους καταστασιακούς και τους λετριτιστές, κινήματα της Avant-Garde .²⁰ Τόσο το «Sleeping by the Mississippi» όσο και το «Στον Μαραθώνα» αποκαλύπτουν την αλληλένδετη σχέση που έχουν οι κάτοικοι και οι δημιουργοί των έργων με τα τοπία που απεικονίζονται.

5. Ο Μαραθώνας

Ο Μαραθώνας αποτελεί μια ιστορική περιοχή με εξαιρετη φυσική ομορφιά. Γεωγραφικά βρίσκεται στην Ανατολική Αττική, 40 χιλιόμετρα μακριά από την Αθήνα. Η γεωγραφική ενότητα του Μαραθώνα περιλαμβάνει τον μεγάλο τριγωνικό κάμπο

---

¹⁸ Kaufman, V. (2001) The poetics of the derive. Στο "The Everyday- Documents of contemporary art" (2008). Whitechapel Gallery & MIT Press, 107

¹⁹ Χλόη, Π. (2014, Νοέμβριος 14). Ψυχογεωγραφία. Animartists. Προσπελάστηκε στις 16/5/2023 από: <https://shorturl.at/eptWX>

²⁰ Συλλαίου, Σ. Χουντάτη, Μ. Λαγούδη, Ε. Ψυχογεωγραφία στην ψηφιακή εποχή: μια εναλλακτική θεώρηση του αστικού τοπίου. [Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας]. Σελ. 147. <https://shorturl.at/dhA13>

ανάμεσα στη Νέα Μάκρη, τον Σχοινιά και τον Μαραθώνα με εύφορα εδάφη και πολλά νερά, που ξεκινάει από τα πόδια των μικρών βουνών Αγριλίκι, Σκάρπα, και άλλων λόφων και σβήνει στην επαφή με την θάλασσα σχηματίζοντας μια καμπύλη και μία όμορφη σειρά παραλιών από τη Ραφήνα μέχρι και το ακρωτήριο Δραγονέρα. Τα κύρια φυσικά στοιχεία της περιοχής του Μαραθώνα είναι το έλος του Σχοινιά, το οποίο αποτελεί και το σημαντικότερο μη ορεινό οικοσύστημα της Αττικής, η μεγάλη αμμώδης ακτογραμμή και η αλληλουχία των μικρών βουνών και λόφων που πλαισιώνουν την περιοχή, δημιουργώντας ένα ποικιλόμορφο τοπίο. Η περιοχή παρουσιάζει πληθώρα χλωρίδα και πανίδα, οι οποίες πλαισιώνουν αρμονικά το φυσικό τοπίο και έχουν ερευνητικό ενδιαφέρον για τις αντίστοιχες επιστήμες, αλλά αποτελούν και έμπνευση για τους καλλιτέχνες. Στα φυσικά, αλλά και με αρχαιολογικό ενδιαφέρον μέρη προστίθενται το φαράγγι της Οινόης, η τεχνητή λίμνη του Μαραθώνα, η πηγή Μακαρία, οι πηγές στην Αρχαία Οινόη και το διπλό σπήλαιο Πάνος. Η περιοχή του Μαραθώνα αποτελεί έναν τόπο με ιστορικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον, καθώς είναι ιδιαίτερα γνωστή από την ιστορική μάχη του Μαραθώνα το 490 π.Χ. των Αθηναίων ενάντια στους Πέρσες. Το αρχαιολογικό μουσείο του Μαραθώνα περιλαμβάνει αρκετά εκθέματα για την μάχη, καθώς και ευρήματα σχετικά με την ιστορία της περιοχής. Πλέον η περιοχή με την ανάπτυξη της ανθρώπινης δραστηριότητας έχει μεταμορφωθεί σε ένα αστικό κέντρο, όπου οι κάτοικοι της περιοχής απασχολούνται με διάφορες δραστηριότητες. Περιπλανώμενος κανείς στην περιοχή έχει την δυνατότητα να δει την εξέλιξη της περιοχής από τους αρχαίους, στους μεσαιωνικούς και ύστερα στους νέους χρόνους.²¹

Ο Μαραθώνας για όλα όσα αναφέρθηκαν αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς ανθρώπους από το λεκανοπέδιο της Αττικής, αλλά και γενικότερα. Ο συνδυασμός των φυσικών στοιχείων της πεδιάδας, του βουνού και της θάλασσας, καθώς και η ιστορική σημασία της περιοχής αποτελούν λόγους για την επίσκεψη, αλλά και την μόνιμη διαμονή κάποιου στην περιοχή. Ο πληθυσμός του δήμου Μαραθώνα σύμφωνα με την απογραφή του 2021 ανέρχεται στους 31.448 που το καλοκαίρι

---

²¹ Αδαμακόπουλος, Τ. Ανακαλύψτε τον Μαραθώνα. Τοπο guide. Προσπελάστηκε στις 10/4/2023 από: <https://shorturl.at/eAHNO>

πολλαπλασιάζεται, καθώς οι περισσότερες κατοικίες στην περιοχή δεν αποτελούν μόνιμη κατοικία, αλλά εξοχικά. Η ζωή στον Μαραθώνα διαφοροποιείται από το αστικό τοπίο της Αθήνας, διατηρώντας όμως ανά σημεία μια αστική όψη. Η περιοχή ενδείκνυται για τους λάτρεις της φύσης και των αθλημάτων, καθώς πολλοί ασχολούνται είτε με την πεζοπορία είτε με την κατάδυση ή την ιστιοσανίδα, αλλά και για εκείνους που απλά θέλουν να αποδράσουν από τους γρήγορους ρυθμούς της Αθήνας. Καταληκτικά, όλα αυτά αποτελούν κάποιους από τους λόγους, όπου αξίζει κανείς να ασχοληθεί φωτογραφικά με την συγκεκριμένη περιοχή και να αναδείξει μέσα από τις εικόνες πλευρές, που ίσως είναι ακόμα αθέατες, και ανθρώπους που συντελούν στην συνέχιση της ιστορίας αυτού του τόπου²².

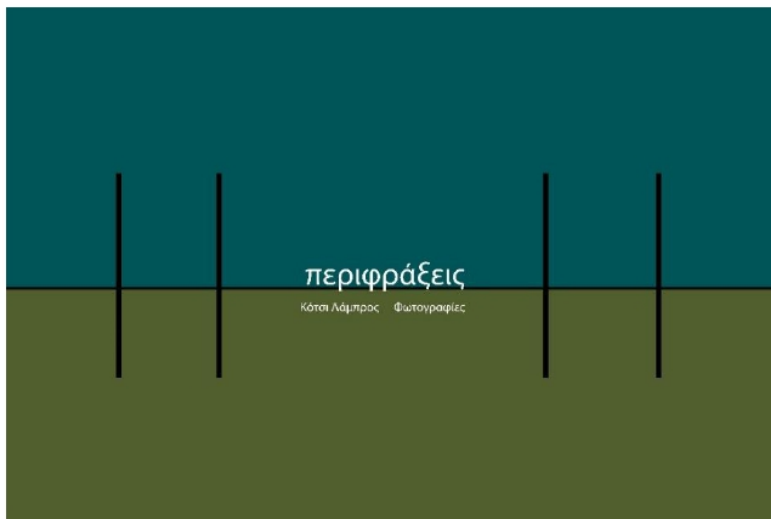
5.2 «Στον Μαραθώνα»

Η φωτογραφική ενότητα που παρουσιάζεται στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας αποτελεί την τρίτη ενότητα φωτογραφιών, η οποία έχει δημιουργηθεί στην περιοχή για λογαριασμό των εργαστηρίων των μαθημάτων Κριτικής Θεωρίας της Φωτογραφίας. Οι δυο πρώτες ενότητες είχαν ως θέμα το τοπίο και ειδικότερα την εικονοποίηση της μορφολογίας του περιβάλλοντος της περιοχής. Η πρώτη σειρά στόχευε στο θέμα των περιφράξεων. Στην περιοχή του Μαραθώνα οι κατασκευές του ανθρώπου βρίσκονται σε μια δυναμική ισορροπία με την αφθονία της φύσης. Η δυναμική αυτή σχέση γίνεται αρκετά εμφανής στις περιφράξεις που περιβάλλουν εκείνον που βαδίζει στο σύμπλεγμα της περιοχής. Με την περίφραξη του χώρου του ο άνθρωπος ορίζει ένα φανερό όριο μεταξύ του ιδίου και των άλλων. Με τα κάγκελα και τα συρματοπλέγματα προστατεύει τον χώρο του και τον εαυτό του από το χάος του «έξω». Η φύση όμως δεν υπακούει στους νοητούς μας νόμους. Όσο και να προσπαθεί να την ελέγξει ο άνθρωπος εκείνη δρα αβίαστα και ακούραστα. Στο τέλος όλα τα συνθλίβει ο χρόνος, έτσι οι ιδιότητες που χαρακτηρίζουν την φυσική και την τεχνητή υπόσταση των πραγμάτων χάνουν την εγκυρότητα τους, οι στιβαρές κατασκευές μας λυγίζουν κάτω από την πίεση του χρόνου, όπως κάθε τι φυσικό.

---

²² Μαραθώνας. Προσπελάστηκε στις 25.05.2023 από: <https://shorturl.at/hGMOS>

Λάμπρος Κότσι, Εξώφυλλο του λευκώματος *Περιφράξεις*, 2021

Λάμπρος Κότσι, *Περιφράξεις*, 2021

Λάμπρος Κότσι, *Περιφράξεις*, 2021

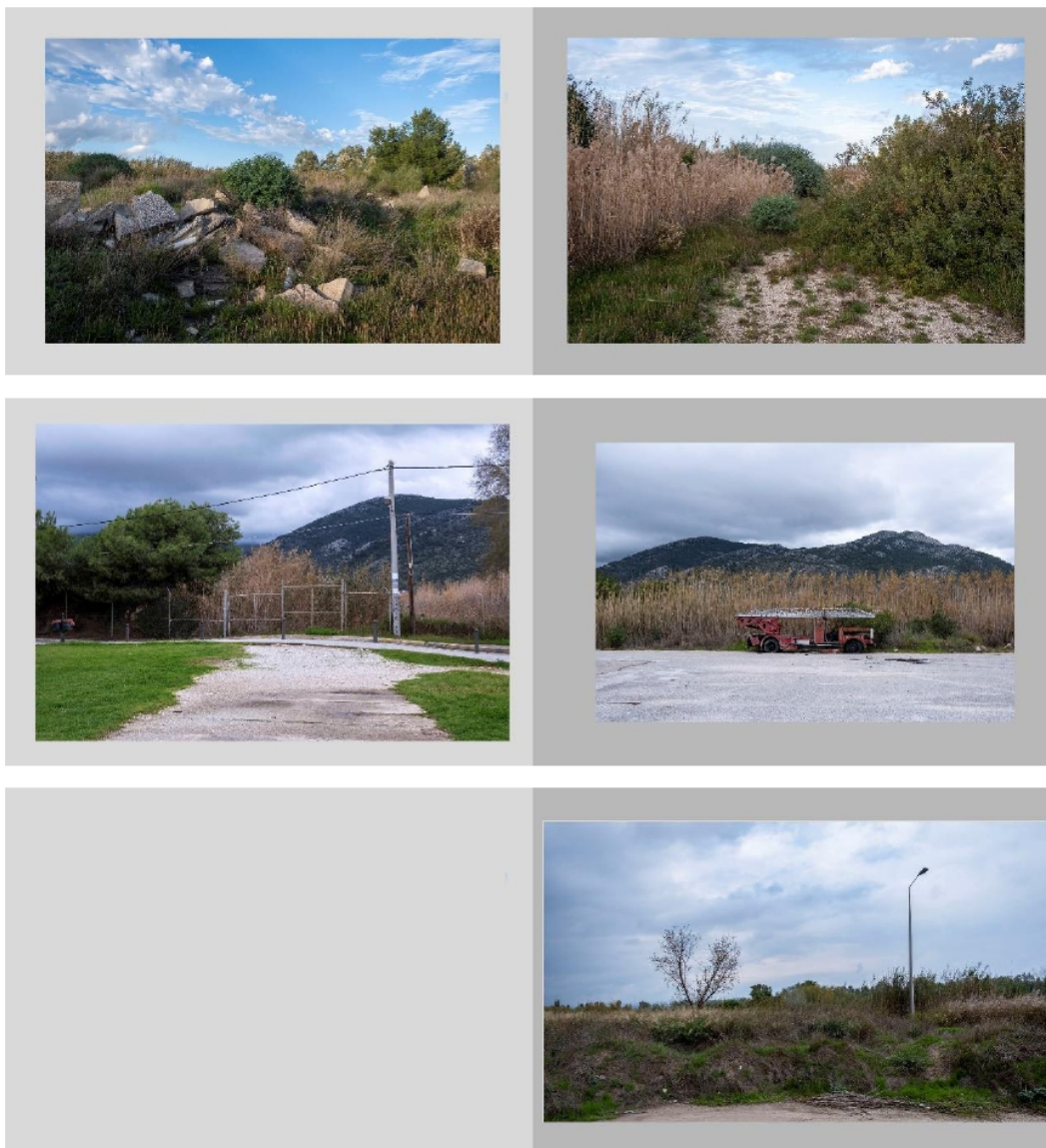
Η δεύτερη ενότητα στόχευσε σε μια φωτογραφική χαρτογράφηση του έλους της Μπρεξίζας στην Νέα Μάκρη, Αττικής. Πρόκειται για μια κλειστή (περιφραγμένη) περιοχή μέρος της οποίας χρησίμευσε για κάποια χρόνια ως βάση τηλεπικοινωνιών για το Αμερικάνικο Ναυτικό. (Για αυτό και στους χάρτες της Google η περιοχή είναι θολωμένη ακόμη και σήμερα). Η λειτουργία της σταμάτησε το 1990 και στην θέση της δημιουργήθηκε το πολιτιστικό κέντρο της Νέας Μάκρης, η πυροσβεστική υπηρεσία και ένα κομμάτι της μετατράπηκε σε χωματερή του Δήμου. Μετά από έντονες αποδοκμασίες των κατοίκων σταμάτησε η ρίψη μπαζών και η φύση πλέον

έχει καταπιεί των μεγαλύτερο όγκο των σκουπιδιών. Αρκετά σημάδια όμως, από το πρόσφατο παρελθόν είναι ακόμα φανερά. Η περιοχή παραπέμπει σε ένα μετα-αποκαλυπτικό θεματικό πάρκο. Σκοπός της εργασίας αυτής ήταν να ανασυρθούν εικόνες από μια περιοχή, η οποία είναι αποκλεισμένη από τη δημόσια οπτική πραγματικότητα και να δημιουργηθεί μια ακολουθία φωτογραφιών, η οποία μέσω μεταφορών παρουσιάζει εξωτερικές και εσωτερικές καταστάσεις.

Λάμπρος Κότσι, Εξώφυλλο του λευκώματος *Μπρεξίζα*, 2022

Λάμπρος Κότσι, δισέλιδα του λευκώματος *Μπρεζίζα*, 2022

Η παραγωγή των πορτραίτων ήρθε ως φυσική εξέλιξη των παραπάνω, καθώς από το αποτύπωμα του ανθρώπου στο περιβάλλον, δημιουργήθηκε η ανάγκη για απεικόνιση του ίδιου.

Η σειρά πορτραίτων προσφέρει μια διαφορετική προοπτική στις εικόνες που αναδεικνύουν τους ανθρώπους της καθημερινότητας, όπως επίσης και αυτούς της δράσης και της περιπέτειας. Αν και είναι πιο σύνηθες να φωτογραφίζονται σε πόζες που παραπέμπουν στο στιγμιότυπο, εδώ έχει επιλεχθεί η φωτογράφιση τους σε

στατικές στιγμές, ώστε να απαθανατιστεί η ομορφιά και η ιδιαιτερότητα τους. Οι στιγμές αυτές είναι αντιπροσωπευτικές αυτού που αγαπούν και τους κάνει να νιώθουν γαλήνιοι. Στην ενότητα έχει υιοθετηθεί το οπτικό ύφος του ντοκιμαντέρ, δηλαδή έχει προσδοθεί μια ρεαλιστική οπτική στις εικόνες.

Η σχέση του ανθρώπου με την φύση αποτελεί μείζων θέμα προβληματισμού παγκοσμίως. Η οικονομική ανάπτυξη και η παγκοσμιοποίηση έχει ασκήσει μεγάλη πίεση στα φυσικά συστήματα της γης. Ο άνθρωπος των πόλεων έχει χάσει την επαφή του με τον φυσικό κόσμο και έχει αποξενωθεί από την φυσική του πλευρά. Λόγω του προβληματισμού αυτού αναζητούνται εικόνες, οι οποίες απεικονίζουν μια πιο ουσιαστική σχέση με τον φυσικό κόσμο.

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος έγινε από προσωπική ταύτιση ως προς την αγάπη για την φύση. Όπως αναφέρει και ο Καγγελάρης (2020) «Η αγωνία του φωτογράφου να «βγάλει» από τον φωτογραφούμενο εκείνα τα στοιχεία που θεωρεί αυθεντικά δεν είναι τίποτα άλλο από την ταύτιση του με αυτό που βλέπει και θεωρεί καθρεφτάκι του εαυτού του.»²³

Κύριο μέλημα της ενότητας ήταν το πως θα αναδειχθούν φωτογραφικά οι προσωπικότητες αυτές με σεβασμό και αξιοπρέπεια, καθώς και πως θα αναδειχθεί η αγάπη τους για την φύση. Η παρούσα εργασία στο σύνολο της μπορεί να αποτελέσει έναυσμα και σε άλλους φωτογράφους, οι οποίοι επιθυμούν να ασχοληθούν με την φωτογραφική παρουσίαση μιας περιοχής μέσα από τους ανθρώπους της. Καταληκτικά, παράλληλα με τα πορτραίτα παρουσιάζονται και φωτογραφίες τοπίων σε μια αλληλουχία που θα συνδέεται μέσω των στοιχείων της σύνθεσης κάνοντας το παρόν έργο ακόμα πιο ενδιαφέρον.²⁴

---

²³ Καγγελάρης, Φ. (2020). HOMO PHOTOGRAPHICUS. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ σελ. 84

²⁴ Οι εικόνες της σειράς βρίσκονται στο Παράρτημα

Βιβλιογραφία

- Bate, D. (2009). *Photography: The Key Concepts*. Νέα Υόρκη : Εκδόσεις Berg.
- Bate, D. (2017). *Η Αισθητική του Πραγματικού: Ο Θόρυβος του Ντοκουμέντου(The Real Aesthetic: Documentary Noise)*.
- Clarke, G. (1992). *The portrait in Photography*. Λονδίνο: Εκδόσεις Reaktion Books.
- Gonzalez, B. (2018). *Alec Soth: Sleeping by the Mississippi*. blaslandscape.
<https://blaslandscape.wordpress.com/2018/02/27/404/>
- John Collier, M. C. (UNM Press). *Visual Anthropology: Photography as a Research Method*.
Αλμπουκέρκη, Νέο Μεξικό . University of New Mexico Press
- Wells, L. Price, D. (2007). *Εισαγωγή στην Φωτογραφία*. Εκδόσεις Πλέθρον.
- Martinique, E. (2017, Οκτώμβριος 23). How Robert Frank's Book The Americans Redefined American Photography. *WIDEWALLS*.
- McManus, K. (2009). *Neutralized Landscapes and Critical Spaces*. Οτάβα. Πανεπιστήμιο Carleton
- Mitchell, W. (1994). *Landscape and Power* . Chicago: University of Chicago Press.
- Sheets, H. M. (2009). Trolling for Strangers to Befriend. The New York Times.
<https://www.nytimes.com/2009/08/02/arts/design/02shee.html>
- Simmel Georg, R. J.-E. (2004). *Το Τοπίο*. Εκδόσεις Ποταμός.
- Thao, Y. (2019, Φεβρουάριος 27). Analysis of Sleeping by the Mississippi.
<https://medium.com>.
- Timothy Troy (1992) Anthropology and photography: Approaching a native American perspective, *Visual Anthropology*, 5:1, 43-61, DOI: 10.1080/08949468.1992.9966577
- Trifirò, A. (2018, 12 01). Photographs of a Man-Altered Landscape. *pellicolamag*.
- Wirth, H. &. (2017). *August Sander*. Νέα Υόρκη .
- Αντωνιάδης, Κ. (2014). *Λανθάνουσα Εικόνα : Δοκίμιο για την Φωτογραφία*. Αθήνα: Ελληνικό Κέντρο Φωτογραφίας.
- Μαρκίδου, Α. (2015). *Φωτογραφία: Κριτικές Αναγνώσεις*. Αθήνα: Προσωπική έκδοση.
- Καγγελάρης, Φ. (2020). *HOMO PHOTOGRAPHICUS*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ+
- Σταθάτος, Γ. (2004). «Επινοήσεις και μαρτυρίες». Θεσσαλονίκη : Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης .
- Σταθάτος, Γ. (2009). *Άνθρωπος και τοπίο στη σύγχρονη ελληνική φωτογραφία*. Αθήνα Εκδόσεις Ίνδικτος.
- Συλλαίου, Σ. Χουντάτη, Μ. Λαγούδη, Ε. *Ψυχογεωγραφία στην ψηφιακή εποχή: μια εναλλακτική θεώρηση του αστικού τοπίου*. [Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας].
- Χλόη, Π. (2014, Νοέμβριος 14). Ψυχογεωγραφία. *Animartists*. <https://shorturl.at/eptWX>

Εικονογράφηση

1. August Sander, The Man of the Soil, 1910 © 2023 Die Photographische Sammlung / SK Stiftung Kultur - August Sander Archiv, Cologne / ARS, NY
2. Robert Frank Men of Air, New York, 1948 © 2023 June Leaf and Robert Frank Foundation
3. Joel Sternfeld, A Man Delivering Flowers, New York, 1994. © Joel Sternfeld
4. Alec Soth, Sleeping by the Mississippi, Luxora, AK, 2002. © Alec Soth

Παράρτημα

Τα πορτραίτα και τα τοπία

Τρόπος παρουσίασης της ενότητας

Τα πορτραίτα θα εκτεθούν σε τοίχο μαζί με τις φωτογραφίες τοπίου εναλλάξ και η μεταξύ τους σύνδεση θα γίνει ανάλογα με την φόρμα και την νοηματική ακολουθία που προκύπτει. Σύμφωνα με τον ο Eisenstein η αλληλουχία εικόνων δημιουργεί νέους εννοιολογικούς συλλογισμούς. Πρόκειται για μια πρακτική, η οποία συνδέει τις εικόνες, ενώ ταυτόχρονα συντάσσει ένα καινούργιο έργο, το οποίο μπορεί να μεταδώσει μηνύματα πιο σύνθετα από ότι η κάθε φωτογραφία μεμονωμένα.

*Παράδειγμα παρουσίασης στον τοίχο

Mark-Ποδηλάτης-Camping Νέα Μάκρη

Ο Mark έχει ταξιδέψει σε πολλές χώρες με το ποδήλατο του. Μένει στην Σκόπελο τα τελευταία χρόνια, ενώ ο Μαραθώνας αποτελεί την τελευταία στάση του όταν επιστρέφει στην Σκόπελο μετά από μεγάλες ποδηλατικές διαδρομές. Η εικόνα τραβήχτηκε για να την «σιδερένια» θέληση του και τον ευδιάθετο χαρακτήρα του.

Αναστασία-Ιππεύτρια-Ιππικός Βρανά

Η Αναστασία είναι μια νεαρή ιππεύτρια αγώνων αντοχής και παρά το νεαρό της ηλικίας της έχει πολλές διακρίσεις στον χώρο της αθλητικής ιππασίας, καθώς έχει ξεκινήσει να ασχολείται με τα άλογα από την ηλικία των εννέα ετών. Το άλογο της φωτογραφίας ονομάζεται Νικίας και είναι 12 ετών, βρίσκεται στην πιο αγωνιστική φάση της ζωής του και αυτή την στιγμή αποτελεί τον βασικό συναθλητή της Αναστασίας. Το πορτραίτο αναδεικνύει την αυτοπεποίθηση της νεαρής και ανεξάρτητης ιππεύτριας.

Άντριαν-Μοτοκρός-Πίστα Μάτι

Ο Adrian ζει και αναπνέει για το Μοτοκρός. Την περίοδο που τραβήχτηκε η φωτογραφία κατασκήνωνε στην Νέα Μάκρη και εξερευνούσε τα βουνά της γύρω περιοχής. Η φωτογραφία έχει τραβηχτεί σε μια ανεπίσημη πίστα Μοτοκρός στο Μάτι. Στο πορτραίτο παρουσιάζεται η αντίθεση μεταξύ του μηχανοκίνητου και φυσικού στοιχείου, καθώς και η αρμονική συνύπαρξη τους.

Γιάννης-Κατάδυση-Θάλασσα Μπρεξίζας

Ο Γιάννης ασχολείται με την κατάδυση από μικρή ηλικία και αγαπάει πολύ την θάλασσα. Η φωτογραφία τραβήχτηκε στην παραλία της Μπρεξίζας. Το ενδιαφέρον της εικόνας έγκειται στο γεγονός ότι ο Δύτης έχοντας φωτογραφηθεί μέσα στο νερό φαίνεται να είναι «κομμάτι» της θάλασσας.

Γιώργος, Μπιούτι-Δρομείς-Λίμνη Μαραθώνα

Η φωτογραφία τραβήχτηκε σε αγώνα ανώμαλου δρόμου, όπου οι αθλητές έχουν συνοδεία τα σκυλιά τους. Το πορτραίτο απεικονίζει τους δυο φίλους πριν την έναρξη του αγώνα να ξεχειλίζουν από ενέργεια και ενθουσιασμό.

Ελευθερία-Αγρότισσα-Πρόποδες Αγριλίκι-Βρανάς

Η Ελευθερία και η οικογένεια της ζουν στον Βρανά, έχουν ζώα και φυτεύουν λαχανικά. Η Ελευθερία μπορεί άνετα να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά και στις προκλήσεις της φάρμας με τον δυναμισμό που τη διακατέχει.

Λάμπρος-Πεζοπόρος-Βουνό Αγριλίκι

Ο Λάμπρος πηγαίνει αρκετά συχνά για πεζοπορία στο Αγριλίκι, μια απότομη και δύσκολη διαδρομή. Το αυτό-πορτραίτο δημιουργήθηκε, καθώς ο δημιουργός νιώθει κομμάτι της περιοχής και δραστηριοποιείται στο φυσικό της τοπίο.

Μίρι-Συνοδός Σκυλιών-Στενό του Βάλτου

Η Μίρι είναι συνοδός σκύλων. Δουλειά της είναι να προσέχει τα σκυλιά και να εξασφαλίζει την καθημερινή τους άσκηση. Η φωτογραφία αποτυπώνει την άνεση που έχει στο να καταφέρνει να την υπακούν τόσα σκυλιά.

Ούγκο-Πιλότος Drone-Υγρότοπος Εθνικού πάρκου Σχοινιά

Ο Ούγκο είναι μουσικός ηχολήπτης στον Σχοινιά, αγαπάει πολύ την φύση και την πανίδα της περιοχής. Ανεβάζει συνεχώς εναέρια πλάνα από την περιοχή του Σχοινιά, όπου και μένει. Η φωτογραφία απεικονίζει το στοιχείο της σύγχρονης οπτικής καταγραφής στο φυσικό τοπίο.

Στάθης-SUP-Θάλασσα Σχοινιά

Το εθνικό πάρκο του Σχοινιά προσφέρεται για πολλές δραστηριότητες, καθώς η μεγάλη ακτογραμμή αποτελεί πόλο έλξης για αθλητές θαλάσσιων σπορ, όπως ο Στάθης, ο οποίος κάνει μαθήματα σε ένα παραθαλάσσιο beach bar του Σχοινιά. Ακόμα και σε δυσμενείς καιρικές συνθήκες οι λάτρεις της θάλασσας την απολαμβάνουν.

Στέλλα – Pilates - Camping Νέα Μάκρη

Η Στέλλα είναι Pilates Instructor και παραδίδει μαθήματα Pilates στην περιοχή της Νέα Μάκρης. Η μυϊκότητα και η κομψότητα της συνδυάζονται αρμονικά σε αυτό το πορτραίτο.

Λάμπρος Κότσι, Στον *Μαραθώνα* , 2023

Λάμπρος Κότσι, Στον Μαραθώνα , 2023

Λάμπρος Κότσι, Στον Μαραθώνα , 2023

Λάμπρος Κότσι, Στον Μαραθώνα , 2023

Λάμπρος Κότσι, Στον Μαραθώνα , 2023